بسم الله الرحمن الرحيم

ensar

ENSAR NEŞRİYAT TİC. A.Ş.

ÖNCÜLERİMİZ - 17

ISBN : 978-605-9519-01-4
Sertifika No: 50201

Kitabın Adı
İbn Asâkir

Proje ve Editörler
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN
Prof. Dr. Şaban ÖZ

Yazar:
Dr. Halil ORTAKCI

Yayın Yönetmeni
Hüseyin KADER
Adem SAYDAN

Kapak
Halil YILMAZ

Baskı
Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matb. San. Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü OSB Orkide Cad.
No:1 / Z beylikdüzü İstanbul
Sertfika no: 52098

1. Basım
Ekim 2023 / 1.000 adet basılmıştır.

İletişim
Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak
No: 7 Eyüpsultan / İstanbul
Tel: (0212) 491 19 03 - 04
Faks: (0212) 438 42 04
www.ensarnesriyat.com.tr
siparis@ensarnesriyat.com.tr

ÖNCÜLERİMİZ -17

İbn Asâkir

DR. HALİL ORTAKCI

İstanbul, 2023

Dr. Halil ORTAKCI

1988 yılında dünyaya gelen Halil Ortakcı, 2011 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl, Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2013 yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Araştırma görevlisi olarak atandı. 35. madde kapsamında lisansüstü eğitim için İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne görevlendirildi. 2019 yılında aynı üniversitede "Câhiliye'den Emevîlerin Sonuna Kadar Yemen" başlıklı tezini başarıyla savunarak doktor unvanını aldı. Yazar, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Takdim

Müslümanlar, önceki medeniyetlerin birikimini insanlığın "ortak mirası" olarak kabul etmişlerdir. Yalnız bu kabullenme ne ilk sahiplerini inkâr ne de kuru bir taklitten ibarettir. Onlar bu insanlık mirasını sahiplenerek kendi renklerini katmışlar geliştirmişler ve tekrar insanlığın hizmetine sunmuşlardır. Bunun için de hem kendi öz kaynaklarını hem de tevarüs ettikleri birikimin sentezini yapmışlar, eksikleri tamamlamışlar, yanlışları tashih etmişler, yeni açılımlara imkân veren icatlar yapmışlardır. Müminin yitiği olan hikmeti ararken (Tirmizi, "İlim", 19 [hadis no: 2696]), "*İnsanlar için en hayırlı topluluk*" (Âl-i İmrân, 110) olmanın gereği olarak gördükleri bu süreci yönetmek için de âdeta amansız bir ilim yolculuğuna/mücadelesine girişmişlerdir. Geçmişin birikimini öğrenmek için çeviri faaliyetleriyle başlayan bu medeniyet yolculuğu çok geçmeden çağları aşan büyük âlimlerin orijinal eserleriyle zirveye ulaşmıştır.

İslâm Medeniyetimizin yeniden inşa süreci kuşkusuz "yitiğimiz" konumunda olan "ilme" sahip olacak ilim adamlarımızın yetişmesiyle mümkün olacaktır. Kuşkusuz bunun için de ihtiyaç duyduğumuz temel başlangıç noktamız özgüven sahibi nesillerin inşasıdır. Batı Medeniyeti karşısında ciddi bir tazyike maruz bırakılmış olan gençlerimize ve toplumun her kesimine sahip oldukları dinamikleri tanıtmak, ihtiyaç duyulan bu özgüveni sağlayacaktır.

İşte medeniyetimizin ilim öncülerinin hayatlarını, eserlerini, etkilerini, görüşlerini tanıtmayı esas alan Öncülerimiz Projesi'nin arkasında yatan temel amaç da başta gençlerimiz olmak üzere toplumumuza kendi geçmişlerini yeniden hatırlamalarına, onları tanımalarına ve modellemelerine katkı sağlamaktır. Geçmişte muhteşem bir medeniyet kuran Müslümanların bugün insanlığın ihtiyaç duyduğu yeni bir medeniyetin kurucuları olmaması için hiçbir sebep yoktur.

Öncülerimiz Projemizin nihai amacı, hamaset veya abartma çabası, olmayanı olmuş gibi gösterme girişimi değildir. Tam tersine gayemiz, insanlığın iftihar tablosu olarak tanımlanmayı hak eden bilginlerimize ait birikimin sade bir anlatımla işin uzmanları tarafından aktarılmasıdır. Bunun için de sayıları binleri bulan âlimlerimiz arasından seçtiğimiz şahsiyetlerin biyografilerini ve insanlığa yaptıkları katkıları ülkemizin farklı üniversitelerinde araştırmalarıyla âlimlerimizin izinde yürümeye talip birbirinden kıymetli hocalarımız kaleme aldılar. Temennimiz projenin amacına ulaşması, değerlerimizin farkına varan nesillerin kendi ilim perspektiflerini oluşturmalarına katkı sağlamasıdır

Projemizde yer almayı kabul ederek kıymetli eserlerini halkımıza arz eden bütün araştırmacılarımıza, projenin yayınını üstlenerek ülkemizin ilim-kültür hayatına desteğini esirgemeyen Ensar Neşriyat ailesine şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler
Prof. Dr. Adnan Demircan-Prof. Dr. Şaban Öz

Önsöz

"Bil ki ey kardeşim, âlimlerin etleri zehirlidir. Onların aleyhlerine dilini gevşek alıştıranların maskesini düşürmek Allah'ın âdetidir." [1]

İbn Asâkir

İslâm'da Hristiyanlıkta olduğu gibi bir ruhban sınıfı yoktur. Ancak bu, ilim ve din adamlarının önemsenmediği anlamına gelmez. Pek çok ayet ve hadiste bilgi ve bilginler övülmüştür. Âlimlerimizin saygınlığını arttırmak ve onlara değer vermek, esasında Resulullah'a (sas) sevgimizin tezahürüdür. Zira onlar, peygamberlerin varisleridirler.

Maalesef tarihten günümüze ilim adamlarını hedef alarak onları itibarsızlaştırmaya çalışanlar hep olmuştur. Ancak unutulmamalıdır ki bir toplumun kurtuluşu ve yükselişi bilginlere biçilen kıymetle doğru orantılıdır. Şüphesiz noksansız olan sadece Allah'tır. Her insan gibi ilim adamları da elbette hata yapar. Ancak fark edilen yanlışların karalama fırsatı olarak görülmemesi icap eder. Aksi halde kalemleri doğruyu yazamaz; dilleri de hakikati söyleyemez olur. Dolayısıyla görülen yanlışların tenkidinde eleştiri sınırlarını aşmamak gerekir. Çünkü âlimlerin

1 İbn ʿAsâkir, *Tebyînü kez̲ibi'l-müfterî*, 29.

itibarı, ümmetin itibarıdır. Bunu böyle kabul ederek "Öncülerimiz"e karşı özenli bir konuşma tarzı benimsenmelidir. Çünkü üslup, kimliği yansıtır. Yanlış biçimde söylenen doğru söz, faydadan çok zarara neden olur.

Tarihte iz bırakmış ve eserlerinden halen istifade ettiğimiz "Öncülerimiz"den biri de İbn Asâkir'dir. Yaşadığı şehir olan Dımaşk/Şam'la özdeşleşmiş bu müellif, hayatını öğrenme ve öğretmeye hasretmiştir. İlim rütbesini rütbelerin en üstünü kabul eden İbn Asâkir, dünyevî bir çıkar veya makam elde etme gayreti içerisinde olmamıştır. Şahsiyetli tavrıyla âlim kimliğini muhafaza etmiştir.

Öncülük sadece fikir planında olmaz. Üretilen bilginin eyleme geçirilmesini de gerektirir. Bu yönüyle İbn Asâkir, ilmi sadece kitaplarda nakletmekle yetinmemiştir. Yaptığı ilim yolculukları, verdiği dersler ve iktidarla kurduğu haysiyetli ilişki ile örnek bir duruş sergilemiştir. Yıkıcı değil yapıcı olmuştur. Zira ifsat etmek kolay, ıslah etmek zordur. Hayat konforunu arttırıp zevk ve safa dolu bir yaşamı tercih etmemiştir. Sürekli gayret içerisinde olmuştur. Böylece ilimde yönlendirici etkiye sahip isimlerden biri haline gelmiştir.

İbn Asâkir'in hayatını konu alan çok sayıda biyografi vardır. Fakat yapılan çalışmaların çoğunda yaşam hikâyesinin üzeri ayrıntılarla örtülmüştür. Elinizdeki bu kitapta ilmî usullerden taviz verilmeden ömrü ve kişiliğinin yalın biçimde insanların istifadesine sunulması hedeflenmiştir. Eserde yöntem olarak birincil kaynakları merkeze alan bir okuma biçimi tercih edilmiştir. İbn Asâkir'in hayat öyküsüne yönelik bilgiler, mümkün

olduğu kadar ilk kaynaklara referansta bulunarak verilmiştir. Böylece "Öncülerimiz" projesinin yalın, sade üslup ve kaynakça benimseme hedefine uygun bir usûl takip edilmiştir. Biyografi kaleme alınırken dikkat edilen diğer husus, anlaşılır yazım biçiminin benimsenmesidir. Dolayısıyla uzun cümlelerden uzak durulmaya çalışıldı. Bu da eserde metnin okunmasını zorlaştıracak ayrıntılara yer verilmemesine sebep oldu. Böylece İbn Asâkir'in hayatı ve dönemi hakkındaki bilgilerin okuyucuya daha çekici hale getirilmesi hedeflendi.

İbn Asâkir'in entelektüel biyografisini içeren bu kitap kaleme alınırken iki güçlükle karşılaşıldı. Bunlardan ilki; böyle bir çalışmada müellifin duygu dünyasının konuya dâhil olmasıdır. Her ne kadar uzak durmaya gayret edilse de âlimin iç dünyasına inilmeye çalışılırken, öznel yargılarda bulunmaktan kaçınmak mümkün olmadı. Bu da tarihsel biyografi türü yapıtların popülerlik açısından en güçlü; bilimsellik bakımından en zayıf yönüdür.[2] Ancak objektifliği tesis için mümkün olduğu kadar kaynaklara atıfta bulunuldu. Kişisel yargılardan uzak durularak da duygularıyla ilgili tahlillerin sınırlı tutulmasına özen gösterildi. Dolayısıyla çalışma bir psikobiyografi niteliği, içeriği ve iddiasına sahip değildir. Fakat Müslüman psikologların uygun bir metodoloji[3] ile "Öncülerimiz"in psikolojik biyografilerine odaklanmalarının gerekliliği de açıktır.

---

2 Necati Çavdar, "Tarihsel Biyografi İnşasında Sübjektiflik Sorunu", 630.

3 bk. James William Anderson, "Psikobiyografinin Metodolojisi", 77-97.

Karşılaşılan ikinci güçlük, müellifin yaşadığı zaman dilimindeki olayların, hayat hikâyesinin önüne geçme tehlikesidir. Doğrusu bu zorluktan ısrarla kaçınmaya çalışılsa da bazen İbn Asâkir'in hayatı dönem üzerinden okundu. Ancak bunun da okuyucuyu usandırmayacak şekilde öz olmasına dikkat edildi. Burada şu da belirtilmelidir ki şayet İbn Asâkir'i değil, dönemi merkeze alan bir yöntem takip edilseydi; çalışmanın hacmi çok daha geniş olur ve içeriği biyografi olmaktan çıkardı.

"Öncülerimiz" projesinin bir parçası olarak kaleme alınan çalışma, sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak yaşadığı çevre bağlamında Dımaşk, aile ve siyaset konuları ele alınmıştır. Sonra sırasıyla Haçlı tehlikesi tesirinde Şam yılları, 21 yaşına kadar Dımaşk'taki yaşamı; 21-26 yaşları ve 30-34 yaşları arasındaki Bağdat, Horasan taraflarını içeren ilim yolculukları; bu seyahatlerinden ünü sınırları aşan bir âlim olarak Şam'a dönüşü; hadis, tarih, kelam ve şiire vukûfiyeti; eşi, çocukları; vefatı ve eserleri incelenmiştir.

"Öncülerimiz" projesine dâhil etmek suretiyle beni bu kitabı yazmaya sevk eden kıymetli Hocalarım/Editörlerim, Prof. Dr. Adnan Demircan'a ve Prof. Dr. Şaban Öz'e; şefkat ve desteklerini her daim arkamda hissettiğim anne-babama; çocuklarımın annesine/sevgili eşime ve kendilerini ihmal etmek zorunda kaldığım kızlarıma teşekkürü borç bilirim.

Dr. Halil Ortakcı

Zonguldak-2023